

Suvremena psihologija 11 (2008), 2, 287-312

Prethodno priopćenje - UDK 159.942.2

EVALUACIJA NOVOG INSTRUMENTA ZA PROCJENU SEKSUALNOG ZADOVOLJSTVA

Aleksandar Štulhofer

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
I. Lučića 3, 10000 Zagreb
astulhof@ffzg.hr

Vesna Buško

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
I. Lučića 3, 10000 Zagreb
vbusko@ffzg.hr

Sažetak

U radu se opisuju postupci izrade i provjere metrijskih svojstava Nove skale seksualnog zadovoljstva (NSSZ). Pregled postojećih mjera seksualnog zadovoljstva upozorio je na potrebu za instrumentom čija primjena ne bi bila ograničena spolom, seksualnom orijentacijom niti aktualnim intimnim statusom pojedinca. Nova skala seksualnog zadovoljstva temelji se na važnosti seksualnih aktivnosti, seksualne razmjene, seksualnih osjeta, seksualne usredotočenosti i emocionalne bliskosti. Konstrukcija i inicijalna evaluacija skale provedena je na šest nezavisnih uzoraka, od kojih su dva bila studentska, a ostali su uključivali sudionike iz opće populacije. Provedene analize glavnih komponenata uputile su na postojanje dviju međusobno povezanih dimenzija seksualnog zadovoljstva: faktora usmjerenosti na sebe te faktora usmjerenosti na partnera/-icu i seksualne aktivnosti. Analize unutarnje konzistencije dviju formiranih subskala od po deset čestica, kao i cjelovite skale od 20 čestica, pokazale su visoku pouzdanost rezultata neovisno o tipu uzorka, dobi, spolu i seksualnoj orijentaciji. U radu se navode i podaci o stabilnosti skalnih rezultata te povezanosti s mjerama nekih srodnih konstrukata. Predložena je i skraćena verzija skale (12 čestica), koja ciljano pokriva svih pet predloženih teorijskih dimenzija. Pokazatelji su pouzdanosti i valjanosti kratke verzije skale usporedivi s onima koji vrijede za cjelovitu verziju.

Ključne riječi: seksualno zadovoljstvo, seksualna orijentacija, spol

* Autori zahvaljuju Ivanu Landripetu, Kseniji Bosnar, Zrinki Greblo, Vatroslavu Jelovici, Janu Ružiću, Vesni Pliško, Ivi Odak i Krešimiru Kufrinu na pomoći u prikupljanju podataka, komentarima i sugestijama.

UVOD

Osobito danas, u doba tzv. *čistih veza* i kulture permissivnog individualizma (Giddens, 1993), seksualno zadovoljstvo sve se češće ističe kao iznimno važan element individualne dobrobiti. Empirijske argumente za takvu tezu pružaju brojni klinički uvidi (Heiman i LoPiccolo, 1988; Zilbergeld, 1992), poglavito u području seksualne terapije, ali i niz istraživanja koja upućuju na povezanost između seksualnog zadovoljstva te kvalitete i stabilnosti intimnih veza, uključujući i brak (Byers, 2005; Byers, Demmons i Lawrance, 1998; Christopher i Sprecher, 2000; Young, Denny, Young i Luquis, 2000). Oспорavajući prividnu jednostavnost fenomena (osoba je ili zadovoljna ili nezadovoljna vlastitim seksualnim životom), istraživački nalazi upućuju na povezanost seksualnog zadovoljstva sa spolom (Carpenter, Nathanson i Kimm, 2007; Štulhofer, Buško i Brouillard, 2004), dobi (Carpenter, Nathanson i Kimm, 2007; Young, Denny, Young i Luquis, 2000), primanjima (Christopher i Sprecher, 2000), religioznosti (Young, Denny, Young i Luquis, 2000), učestalosti seksualnih aktivnosti (Hurlbert i Apt, 1994; Štulhofer, Gregurović i Štulhofer, 2003; Young i Luquis, 1998), tjelesnim aspektima seksualnih aktivnosti, poput učestalosti i konzistentnosti orgazama (Darling, Davidson i Jennings, 1991; Darling, Davidson i Cox, 1991; Hurlbert i Apt, 1994; Pinney, Gerrard i Denney, 1987), ne-seksualnim aspektima veze (Byers, 2005; Young, Denny, Young i Luquis, 2000), intimnosti (Byers i Demmons, 1999; Moret, Glaser, Page i Barger, 1998), komunikacijom s partnerom/-icom (Gossman, Julienne, Mathieu i Chartrand, 2003; Štulhofer, Zeleznbrz, Landripet, Kuti, Gregurović i Tiljak, 2004) i širim kulturološkim čimbenicima (Ah Song, Bergen i Schumm, 1995; Carpenter, Nathanson i Kimm, 2007).

Ubrzani razvoj medicinske seksologije u posljednjih petnaestak godina (Graziotin, Whipple, Dennerstein, Alexander, Banner i Giralaldi, 2006) učinio je procjenu seksualnog zadovoljstva, uvriježenu u praksi seksualne psihoterapije, jednim od standardnih indikatora seksualnog zdravlja, odnosno njegovih poremećaja. Tako čestice koje mjere seksualno zadovoljstvo nalazimo kao dio kompozitnih instrumenata korištenih u dijagnostici seksualnih disfunkcija (Taylor, Rosen i Leiblum, 1994; Rosen, Riley, Wagner, Osterloh, Kirkpatrick i Mishra, 1997; 1999). Rastući (javni i profesionalni) interes za problematiku seksualnog zdravlja (Edwards i Coleman, 2004), dobrim dijelom izazvan farmakološkim inovacijama, intenzivira i potrebu za preciznijim i obuhvatnijim mjerenjem seksualnog zadovoljstva.

Carpenter, Nathanson i Kim (2007) razmatraju tri razine fenomena seksualnog zadovoljstva. Prva razina je individualna i uključuje fiziološke i psihičke osjete te reakcije, ali i stavove o seksualnosti koji mogu imati neizravan (pozitivan ili negativan) utjecaj na seksualno zadovoljstvo. Druga razina se odnosi na intimnu vezu i odgovarajuću interpersonalnu dinamiku (kvaliteta veze), a treća obuhvaća kulturološke čimbenike, poput dvostrukog seksualnog standarda (različita moralna pravila za žene i muškarce) i spolno specifične seksualne socijalizacije. Taj široki raspon mogućih utjecaja na seksualno zadovoljstvo žena i muškaraca, od erotskih senza-

cija do djelovanja kulture, kao i nalazi koji govore o višedimenzionalnosti odnosa između seksualnih i ne-seksualnih aspekata veze (Bancroft, Loftus i Long, 2003; Hurlbert i Apt, 1994), potvrđuju složenost seksualnog zadovoljstva.

Prema Lawrenceovoj i Byersovoj (1995), postojeće su analize seksualnog zadovoljstva ograničene nedostatnom konceptualizacijom i neodgovarajućom operacionalizacijom. U dosadašnjim studijama, seksualno zadovoljstvo je najčešće mjereno jednim ("Koliko ste zadovoljni seksualnim životom?") ili dvama jednostavnim indikatorima (razina tjelesnog i emocionalnog zadovoljstva primarnom seksualnom vezom) (Barrientos i Paez, 2006; Carpenter, Nathanson i Kim, 2007; Laumann, Gagnon, Michael i Michaels, 1994; Lewin, Fugl-Meyer, Helmius, Lalos i Mansson, 2000; Liu, 2003; Štulhofer, Gregurović i Štulhofer, 2003; Štulhofer, Zelenbrz, Landripet, Kutli, Gregurović i Tiljak 2004), odnosno manjim brojem čestica (Henderson-King i Veroff, 1994; Pedersen i Blekesaune, 2003). Takav je pristup karakterističan za nacionalne studije seksualnog ponašanja. Zanimljivu varijaciju ovom pristupu predstavlja *Globalna mjera seksualnog zadovoljstva* (Byers i MacNeil, 2006), koja na pitanje "Općenito, kako biste ocijenili svoje seksualno zadovoljstvo partnerom/-icom?" nudi pet bipolarnih skala za odgovor - dobro/loše, ugodno/neugodno, pozitivno/negativno, zadovoljavajuće/nezadovoljavajuće i vrijedno/bezvrijedno – svaka sa po sedam stupnjeva.

Među najčešće korištenim kompozitnim mjerama nalazimo Hudsonov *Indeks seksualnog zadovoljstva* (Hudson, Harrison i Croscup, 1981; Hurlbert i Apt, 1994; Moret, Glaser, Page i Barger, 1998) sastavljen od 25 čestica koje mjere osjećaje, stavove i preferencije vezane uz seksualni život, pri čemu se sudionika pita i za partnerove/-ičine osjećaje, stavove i preferencije.

Youngova skala seksualnog zadovoljstva (Young i Luquis, 1998; Young, Denny, Young i Luquis, 2000) uključuje 11 čestica koje su preuzete i adaptirane iz Derogatisova inventara seksualnog funkcioniranja. Devet od jedanaest čestica mjere razinu zadovoljstva osobnim doživljajima, a preostale dvije percepciju partnerovog/-ičinog zadovoljstva, odnosno utjecaja na sudionikov osjećaj seksualne poželjnosti. Snell (1993) je ponudio mjeru zadovoljstva seksualnim životom kroz ispunjenost potreba, sreću i osjećaj "da ništa ne nedostaje". Instrument sadrži pet sadržajno visoko homogenih čestica, i predstavlja dio veće cjeline, *Multidimenzionalnog upitnika o seksualnosti* (Snell, 1993).

Nešto stariji instrument, *Pinney inventar ženskog seksualnog zadovoljstva* (Pinney, Gerrard i Denney, 1987), polazi od pretpostavke o spolnoj specifičnosti seksualnog zadovoljstva. Instrument obuhvaća dvije dimenzije, opće seksualno zadovoljstvo i zadovoljstvo partnerom, dobivene faktorizacijom čestica generiranih pregledom seksološke literature, kliničke, terapijske i istraživačke. Za razliku od inventara Pinneyjeve, *Golombok-Rust inventar seksualnog zadovoljstva* (Rust i Golombok, 1986), sastavljen od 28 čestica, nije ograničen na žensku populaciju. Usprkos nazivu, instrument je namijenjen mjerenju "prisutnosti i težine seksualnih problema", a ne seksualnog zadovoljstva. Inventar se sastoji od 12 podskala koje

mjere specifične seksualne poteškoće, poput erektilne disfunkcije, anorgazmije, vaginizma itd.

Instrument nazvan *Interpersonalni razmjenski model seksualnog zadovoljstva* (Byers, 2005; Byers i Demmons, 1999; Byers i MacNeil, 2006; Demmons i Lawrance, 1998) obilježava eksplicitna teorijska konceptualizacija. Skala počiva na sljedeće četiri dimenzije (Lawrance i Byers, 2005): (a) ravnotežu između seksualnih dobitaka i gubitaka u vezi, (b) odnos između stvarnih i očekivanih seksualnih dobitaka i gubitaka (c) percipiranu jednakost partnera u raspodjeli seksualnih dobitaka i gubitaka te (d) zadovoljstvo vezom. S obzirom na to da se temelji na dijadičnom odnosu, razrađenom u duhu teorije razmjene (Sprecher, 1998), skala je primjenjiva samo na osobe u intimnoj vezi.

Nedavno razvijena *Ženska skala seksualnog zadovoljstva* temelji se na pregledu empirijske literature o seksualnom zadovoljstvu (Meston i Trapnell, 2005). Autorice postuliraju postojanje dviju dimenzija seksualnog zadovoljstva u žena: osobne i one koja se odnosi na vezu, to jest odnos s partnerom. Konačna verzija skale obuhvaća 30 čestica raspoređenih u pet subskala (zadovoljstvo, komunikacija, kompatibilnost, osobna zabrinutost te zabrinutost glede partnera i veze) koje mjere seksualno zadovoljstvo, odnosno nelagodu vezanu uz vlastiti seksualni život (Meston i Trapnell, 2005: 67).

Konceptualni okvir

Pregled postojećih indikatora seksualnog zadovoljstva upozorava na nedostatak instrumenta široke primjene. Konceptualizacija na kojoj se temelji Nova skala seksualnog zadovoljstva (NSSS), počiva na pregledu kliničke i terapijske seksološke literature (Bancroft, 1983; Ellison, 2001; Hawton, 1986; Heiman i LoPiccolo, 1988; Klein, 2002; Schnarch, 1991; Zilbergeld, 1992). Na temelju psihoterapijskih smjernica u radu s osobama narušenog seksualnog zdravlja, kao i višegodišnje savjetodavne prakse prvog autora u području seksualnog zdravlja, u prvom smo koraku definirali tri konceptijska vizira kroz koje je moguće promatrati fenomen seksualnog zadovoljstva. Prvi od njih, *osobni*, odnosi se na personalna obilježja, kao što su fiziološke reakcije i doživljaji izazvani seksualnim podražajima. Drugi vizir je *interpersonalni*, kroz koji pratimo karakteristike emocionalnog odnosa seksualnih partnera, osobito ako su u vezi, ali i odnos između pružanja i primanja u seksualnoj dijadi. Posljednji vizir je *repertoaran*, odnosno usmjeren na obilježja seksualnih aktivnosti, njihovu učestalost i raznovrsnost.

U drugom koraku, predloženi viziri poslužili su za sustavnu kategorizaciju čimbenika koji se u korištenoj literaturi povezuju, pozitivno ili negativno, sa seksualnim zdravljem – definiranim kroz nepostojanje seksualnih smetnji (u funkcionalnom i/ili motivacijskom smislu) i zadovoljstvo seksualnim životom. Na taj smo način dobili pet dimenzija koje čine naš konceptualni model seksualnog zadovoljstva: dimenzija

seksualnih osjeta (I. vizir), dimenzija seksualne usredotočenosti (I. vizir), dimenzija seksualne razmjene (II. vizir), dimenzija emocionalne povezanosti (II. vizir) i dimenzija seksualne aktivnosti (III. vizir). Tablica 1 pregledno izlaže pretpostavljene dimenzije seksualnog zadovoljstva i njihove osnovne kategorije.

Prva dimenzija, seksualni osjeti i doživljaji, opisuje ono što se najčešće naziva seksualni užitak. U širem smislu, seksualni užitak, to jest intenzitet i kvaliteta osjeta i reakcija, središnji je element seksualnog "transa". Užitak potiče ponavljanje seksualnih aktivnosti, zatvarajući pozitivni krug seksualnog zadovoljstva (Hurlbert i Apt, 1994). Uspješan seks, što god to za pojedinu osobu moglo značiti, neodvojiv je od pozitivnih doživljaja koji se temelje na raznolikosti erotskih osjeta, razini seksualnog uzbuđenja te intenzitetu užitka (Carpenter, Nathanson i Kim, 2007; Štulhofer, Gregurović i Štulhofer, 2003).

Važnost seksualne usredotočenosti (fokusiranosti na erotske osjete) najjasnije je iskazana u kliničkoj literaturi posvećenoj posljedicama njegova nedostatka (Bancroft, 1983; Hawton, 1986; Heiman i LoPiccolo, 1988). Deficit seksualne koncentracije može biti posljedica pretjerane usmjerenosti na vlastitu seksualnu izvedbu, svojevrsnog seksualnog samomotrenja (Zilbergeld, 1992), ili pak izražene distraktibilnosti koju opažamo kod nekih anorgazmičkih žena (Heiman i LoPiccolo, 1988). U oba slučaja, rezultat je niska razina seksualnog uživanja, što s vremenom može dovesti do nestajanja seksualnog interesa. Nasuprot tome, puna usredotočenost omogućava održavanje visoke razine seksualnog uzbuđenja i intenziviranje užitka.

Dimenzija seksualne razmjene označava važnost svojevrsnog reciprociteta u seksualnim kontaktima. Izrazita neravnopravnost u primanju erotske pažnje i seksualnog užitka može imati negativan utjecaj na seksualno zadovoljstvo osobe koja se smatra prikraćenom (Byers, Demmons i Lawrance, 1998; Lawrance i Byers, 1995; Sprecher, 1998). Smatra li zapostavljena osoba da između onoga što ulaže i dobiva u svom seksualnom životu postoji izraziti nerazmjer, rezultirajuće nezadovoljstvo može imati za posljedicu smanjenu seksualnu motivaciju i poteškoće s uzbuđivanjem. Razlog tome jest očekivanje da će svaki novi seksualni kontakt samo potvrditi nejednakost seksualne razmjene.

Osjećaj emocionalne povezanosti u kliničkom se iskustvu blisko povezuje s pozitivnim seksualnim iskustvima i zadovoljstvom. Bliskost i intimnost mogu generirati dugoročni seksualni interes (Ellison, 2001; Schnarch, 1991), između ostalog i stoga što je određena razina bliskosti i povjerenja često preduvjet za seksualno prepuštanje i orgazmičku uspješnost (Heiman i LoPiccolo, 1988). Kao što neki noviji radovi sugeriraju, bliskost i emocionalni kontakt od važnosti su i za seksualno zadovoljstvo muškaraca (Carpenter, Nathanson i Kim, 2007; Štulhofer, Zelenbrz, Landripet, Kuti, Gregurović i Tiljak, 2004). Emocionalna povezanost pozitivno djeluje na zadovoljstvo seksualnim životom (i) kroz povećanu komunikaciju o seksualnim aspektima veze (Byers, 2005).

Tablica 1. Teorijske dimenzije seksualnog zadovoljstva

Prvi vizir	<ol style="list-style-type: none"> 1. Seksualni osjeti/doživljaj <ul style="list-style-type: none"> - kvaliteta dodira/osjeta - kvaliteta seksualnog uzbuđenja - učestalost visoke razine uzbuđenja - kvaliteta orgazma - učestalost orgazma 2. Seksualna usredotočenost <ul style="list-style-type: none"> - prepuštanje užitku - fokusiranost na seksualne senzacije - seksualna reakcija na partnera/-icu ("kemija")
Drugi vizir	<ol style="list-style-type: none"> 3. Seksualna razmjena <ul style="list-style-type: none"> - pružanje užitka - primanje (pristupačnost, iniciranje seksualnih aktivnosti) - partnerova/-ičina seksualna kreativnost - odnos između davanja i primanja 4. Emocionalna povezanost (bliskost, intimnost) <ul style="list-style-type: none"> - povjerenje - emocionalno otvaranje u seksu - predavanje u seksu - osjećaj bliskosti/prisnosti u seksu
Treći vizir	<ol style="list-style-type: none"> 5. Seksualne aktivnosti <ul style="list-style-type: none"> - raznolikost - učestalost - trajanje - eksperimentiranje (isprobavanje novog)

Posljednja od pet dimenzija seksualnog zadovoljstva ocrtava važnost učestalosti, raznolikosti i trajanja seksualnih aktivnosti. Premda kvaliteta može imati prednost pred učestalosti seksualnih aktivnosti (Štulhofer, Zelenbrz, Landripet, Kuti, Gregurović i Tiljak, 2004), na važnost potonje upućuju rezultati multivarijatnih analiza u kojima je potvrđena kao prediktor seksualnog zadovoljstva (Štulhofer, Gregurović i Štulhofer, 2003; Young i Luquis, 1998). Raznolikost seksualnih aktivnosti negativno je povezana sa seksualnom dosadom, a trajanje seksualnih aktivnosti često ima presudan utjecaj na orgazmičko iskustvo žene (Heiman i LoPiccolo, 1988).

Ovaj rad predstavlja pokušaj izrade i evaluacije kompozitnog instrumenta koji bi omogućio procjenu različitih aspekata seksualnog zadovoljstva. Glavni cilj rada bio je provjeriti opravdanost predložene koncepcije o višedimenzionalnosti fenomena seksualnog zadovoljstva te, na temelju empirijskih pokazatelja prikupljenih na nekoliko nezavisnih skupova podataka, izraditi konačnu formu istraživačkog instrumenta za procjenu seksualnog zadovoljstva, potencijalno primjenjivog na uzorcima iz različito definiranih populacija, to jest, nespecifičnog s obzirom na spol, seksualnu orijentaciju ili intimni status ispitanika.

METODA

Sudionici

Analize provedene u ovom radu temelje se na nekoliko nezavisnih skupova podataka prikupljenih na pet različito definiranih uzoraka sudionika: dva uzorka iz studentske populacije, a od preostalih, jedan uzorak pripada općoj populaciji klinički zdravih odraslih osoba, drugi obuhvaća osobe s klinički dijagnosticiranim teškoćama u seksualnom funkcioniranju, a treći pripadnike seksualnih manjina. Uzorci su osim navedenim općim obilježjima definirani i načinom prikupljanja podataka. U nastavku opisani uzorci sudionika grupirani su radi preglednosti s obzirom na način provedbe ispitivanja. Tri uzorka su ispitana elektroničkim putem, za svrhe ovog istraživanja priređenim *online*-upitnikom, dok je za preostala dva uzorka prikupljanje podataka izvedeno u klasičnoj papir-olovka formi.

Prvi *studentski uzorak (I)* obuhvaća 544 seksualno aktivne osobe, studente na hrvatskim sveučilištima u dobi od 18 do 25 godina, od kojih je 359 (66%) žena i 185 (34%) muškaraca. Prosječna dob sudionika iznosila je 21,3 godina ($SD = 1,66$).

Uzorak odraslih, definiran kao uzorak iz opće populacije stanovnika Hrvatske u dobi između 30 i 55 godina, uključio je 729 sudionika prosječne dobi 34,1 godina ($SD = 6,64$). Žene su i u ovom uzorku nešto zastupljenije ($N = 471$; 64,4%) od muškaraca ($N = 258$; 35,4%).

Uzorak ne-heteroseksualnih osoba obuhvatio je ukupno 360 pripadnika seksualnih manjina, od kojih je 258 muškaraca i 102 žene. Prosječna dob sudionika bila je 26,1 ($SD = 8,03$) u muškom te 27,4 ($SD = 6,67$) u ženskom poduzorku.

Drugi *studentski uzorak (II)* uključuje polaznike druge godine triju studijskih grupa na Filozofskom fakultetu, odnosno druge godine Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U ovom radu analizirani su rezultati 219 sudionika za koje postoje potpuni podaci prikupljeni u dvije točke mjerenja. U uzorku su 103 (47%) muškarca i 116 (53%) žena, prosječne starosti 20,7 godina ($SD = 2,14$).

Posljednjim uzorkom obuhvaćene su 54 osobe s klinički dijagnosticiranim teškoćama u seksualnom funkcioniranju, odnosno njihovi partneri/-ce. U *kliničkom uzorku* su 22 žene i 32 muškarca prosječne dobi 34,6 godina ($SD = 7,96$).

Postupci

Prikupljanje podataka za prva tri opisana uzorka obavljeno je putem interneta, primjenom posebno priređenog *online*-upitnika, oblikovanog i izvještenog na jednom komercijalnom američkom portalu specijaliziranom za istraživanja na internetu. Poziv za sudjelovanje odaslan je, uz prethodni pristanak primatelja, putem generičke e-mail poruke polaznicima kolegija o ljudskoj seksualnosti koji prvi autor

predaje na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Primatelj/-ica poruke je u tekstu zamoljen/-a da poruku proslijedi svojim poznanicima i prijateljima, studentima u dobi između 18 i 25 godina. Na taj se način poziv za sudjelovanje u istraživanju širio unutar poznaničkih mreža. Sličan je postupak, oslonjen na tzv. metodu "snježne grude", korišten i za prikupljanje podataka za uzorak iz opće populacije odraslih osoba. Za uzorak ne-heteroseksualnih osoba, poziv na sudjelovanje bio je oglašen (kao tzv. *banner*) na zagrebačkom *gay*- i riječkom *lezbijskom* portalu, te poslan na nekoliko elektroničkih foruma namijenjenih poglavito neheteroseksualnim korisnicima. Podatci za sva tri uzorka bilježeni su na poslužitelju jedne komercijalne tvrtke u SAD, bez memoriranja IP broja korisnikova računala.

Prikupljanje podataka za drugi uzorak studenata obavljeno je u dva navrata s vremenskim razmakom od mjesec dana između dva mjerenja. Ispitivanje je u obje vremenske točke provedeno metodom grupno vođenog rada u fakultetskim predavaonicama, u terminima redovite nastave studenata. Broj istodobno ispitivanih sudionika varirao je između 20 i 50, ovisno o veličini predavaonice. Polaznici nekih studijskih grupa po potrebi su ispitivani u manjim skupinama kako bi se adekvatnim prostornim razmještajem zaštitila povjerljivost odgovora. Sudjelovanje u ispitivanju bilo je dobrovoljno i anonimno, a ispunjeni protokoli u dvije točke mjerenja uparivani su prema individualnim šiframa sudionika.

Podaci za klinički uzorak osoba sa smetnjama u seksualnom funkcioniranju prikupljeni su individualnom primjenom instrumentarija u radnom prostoru nekog od terapeuta ili savjetovatelja uključenih u Hrvatsko društvo za seksualnu terapiju, koji obavljaju praksu u Rijeci, Osijeku, Varaždinu, Čakovcu i Zagrebu (Arbanas i sur., 2007). Prikupljanje podataka na svih pet uzoraka ispitanika obavljeno je u razdoblju od studenog 2007. do ožujka 2008. godine. Svi statistički postupci opisani u ovom radu provedeni su uz upotrebu statističkog paketa SPSS PC+, V.16.0. Veličine uzoraka i subuzoraka donekle variraju ovisno o broju ispitanika za koje postoje kompletni podaci na varijablama uključenim u pojedine analize.

Instrumenti

Instrumentarij primijenjen na prvom studentskom uzorku priređen je u okviru istraživanja o utjecaju pornografije na seksualnu socijalizaciju i zadovoljstvo mladih ljudi (Štulhofer i sur., 2007). Uz pitanja o općim sociodemografskim obilježjima, stavovima o seksualnosti i pornografiji, osobnim iskustvima s pornografijom i seksualnom ponašanju, u ovom je istraživanju primijenjena i preliminarna verzija skale od 35 čestica namijenjene procjeni različitih aspekata seksualnog (ne)zadovoljstva. Na preostala 4 prethodno opisana uzorka primijenjena je jedino preliminarna verzija skale seksualnog zadovoljstva, uz pitanja o osnovnim demografskim obilježjima i seksualnoj aktivnosti u posljednjih mjesec dana, odnosno šest mjeseci.

U ovom su radu analizirani rezultati dijela primijenjenog instrumentarija za koje je na temelju teorijskih, empirijskih i/ili kliničko-iskustvenih argumenata opravda-

no očekivati značajne povezanosti s mjerama seksualnog zadovoljstva. U zagrada-dama navedeni pokazatelji unutrašnje konzistencije korištenih kompozitnih skala izračunati su na podacima prikupljenim u prvom studentskom uzorku.

Kao globalna mjera *zadovoljstva seksualnim životom* korišteno je sljedeće pitanje: "Kada sve uzmete u obzir, koliko ste trenutno zadovoljni svojim seksualnim životom?" Odgovori su bilježeni na skali sa sedam stupnjeva, od 1 = potpuno zadovoljan/-na do 7 = potpuno nezadovoljan/-na.

U svrhu procjene *općeg zadovoljstva životom* korišteno je sljedeće pitanje: "Uzevši sve u obzir, koliko ste zadovoljni svojim životom u cijelosti?". Za odgovore je korištena skala sa sedam stupnjeva (1 = potpuno zadovoljan/-na, 7 = potpuno nezadovoljan/-na).

Raspon seksualnog iskustva mjereno je skalom od 11 čestica koje se odnose na iskustva različitih seksualnih aktivnosti (Cronbachov $\alpha = 0,78$). Budući da je postojanje specifičnog iskustva kodirano kao 1, a nepostojanje kao 0, viši rezultat odražava raznorodnije seksualno iskustvo.

Stupanj intimnosti u trenutnoj (ili prošloj) vezi ispitan je skalom od pet čestica temeljenih na Millerovoj skali društvene intimnosti (Miller i Lefcourt, 1982). Čestice opisuju stupanj u kojem osoba osjeća bliskost s partnerom/-icom, ima potrebu podijeliti osjećaje, spremna je pomoći partneru/-ici kada se osjeća loše, provesti vrijeme zajedno i slično. Tvrdnje su procjenjivane na skali s pet stupnjeva (1 = gotovo nikada, 5 = gotovo uvijek) pri čemu viši kompozitni rezultat odražava višu razinu djetelatne intimnosti (Cronbachov $\alpha = 0,77$).

Komunikacija o seksualnosti s partnerom/-icom obuhvaćala je sedam pitanja o komunikaciji sa sadašnjim ili (ako sudionik/-ca trenutno nije u vezi) prijašnjim partnerom/-icom o stvarima kao što su osobna seksualna povijest, partnerove/-ičine seksualne preferencije, zaštita od spolno prenosivih bolesti, pornografija i slično. Ukupni rezultat formiran je kao jednostavna linearna kombinacija 7 čestica s teoretskim rasponom 0-7, pri čemu viši rezultat opisuje obuhvatniju komunikaciju ($\alpha = 0,79$).

Sklonost seksualnoj dosadi mjerena je kratkom verzijom Skale seksualne dosade (Watt i Ewing, 1996) koja se sastoji od čestica poput: "Često imam problema s održavanjem seksualnog interesa u vezi", "Često mi dosade seksualni odnosi s istim/-om partnerom/-icom" itd.). Tvrdnje su procjenjivane na skali Likertova tipa s pet stupnjeva (1 = uopće se ne slažem, 5 = u potpunosti se slažem). Viši kompozitni rezultat govori o većoj sklonosti seksualnoj dosadi (Cronbachov $\alpha = 0,85$).

Seksualna kompulzivnost je mjerena Kalichmanovom skalom (Kalichman i Rompa, 1995) sastavljenom od deset čestica koje opisuju pojavu seksualno kompulzivnih misli i ponašanja ("Moj seksualni apetit dovodi u pitanje moju vezu", "Moja želja za seksom ometa moj svakodnevni život", "Osjećam da su moje seksualne misli i osjećaji jači od mene" itd.). Čestice su procjenjivane na skali s četiri stupnja, od 1 = uopće se ne odnosi na mene do 4 = u potpunosti se odnosi na mene (Cronbachov $\alpha = .85$).

Prisutnost *teškoća u seksualnom funkcioniranju* mjerena je na dva načina. U *studentskom uzorku I* procjene su se temeljile na samoiskazima sudionika o prisutnosti jednog ili više simptoma definiranih u skladu s DSM-IV (Američka psihijatrijska udruga, 1996) klasifikacijom seksualnih poremećaja. Sudionici koji su imali iskustvo nekog od ponuđenih simptoma “tijekom barem dva mjeseca u proteklih godinu dana” klasificirani su kao osobe sa simptomima teškoća u seksualnom funkcioniranju. U *kliničkom uzorku*, ocjene problema u seksualnom funkcioniranju dobivane su od seksualnog terapeuta.

Nova skala seksualnog zadovoljstva u preliminarnom je obliku sadržavala 35 čestica generiranih tako da sadržajno odgovaraju nekoj od pretpostavljenih dimenzija seksualnog zadovoljstva opisanih u uvodnom dijelu ovog rada. Konceptualni okvir za opisivanje ovog fenomena u početnoj je fazi predviđao i ulogu nekih situacijskih činitelja u procjeni ukupnog seksualnog zadovoljstva. Tako su se dvije čestice ove preliminarne forme skale izravno odnosile na potencijalne situacijske odrednice zadovoljstva. Međutim, nakon sadržajno-logičke analize čestica, potkrijepljene rezultatima preliminarnih empirijskih provjera, ove su čestice, uz još dvije tvrdnje koje se tiču načina zaštite od spolnih bolesti i neželjene trudnoće, te jednu tvrdnju ocijenjenu nejednoznačnom, isključene iz daljnjih postupaka izrade i provjere svojstava konačne verzije skale. Tvrdnje su procjenjivane na skali od 5 stupnjeva (1 = nimalo zadovoljan/-na, 5 = potpuno zadovoljan/-na).

REZULTATI

Provjere dimenzionalnosti skale i izrada konačne forme

Prvi dio prikaza rezultata odnosi se na faktorsko-analitičke provjere strukture opaženih podataka izvedenih iz rezultata na 30 čestica skale. Dimenzionalnost skale ispitana je komponentnim analizama provedenim na podacima proizašlim većinom iz *online*-dijela ispitivanja za ukupni studentski uzorak (I), uzorak iz opće populacije odraslih te različito definirane subuzorke ispitanika uključujući i subuzorak ne-heteroseksualnih muškaraca. Premda je u provedenim analizama uz Guttman-Kaiserov kriterij bilo moguće ekstrahirati 4 do 5 značajnih faktora, koji su po pojedinim uzorcima uspijevali objasniti 66-71% ukupne analizirane varijance, dobivene vrijednosti karakterističnih korjenova jasno su upućivale na prisutnost snažnog generalnog faktora ($\lambda = 14,0 - 15,9$), uz barem po dvije od preostalih komponenata sa svojstvenim vrijednostima bliskima jedinici. K tome, dobivena četvero- i petofaktorska rješenja nisu u zadovoljavajućem stupnju odražavala pretpostavljene dimenzije ili apriorno određenu sadržajnu klasifikaciju, niti su se u interpretacijskom smislu pokazala stabilnima.

Uzimajući u obzir visine svojstvenih vrijednosti, rezultate *scree* testa i sličnosti struktura dobivenih u analizama na različitim uzorcima, zadržano je dvofaktorsko rješenje ($\lambda = 2,1-2,8$ za drugu komponentu) koje je direktnom oblamin metodom

rotirano u kosokutnu poziciju. Premda je time zahvaćen nešto manji dio ukupne varijance (56-60% po pojedinim uzorcima) uz dobivene razmjerno visoko korelirane faktore, dvofaktorsko kosokutno rješenje omogućilo je smislene i međusobno visoko podudarne interpretacije po pojedinim uzorcima. Tablica 2 sadrži matrice faktorskog sklopa uz procjene komunaliteta svih 30 varijabli, izvedene iz podataka dvaju najbrojnijih uzoraka, prvog studentskog uzorka i uzorka odraslih. Elementi matrice sklopa i interkorelacije dobivenih faktora prikazani su za pripadajuće subuzorke žena i muškaraca. Matrice dobivene na podacima iz uzorka ne-heteroseksualnih osoba nisu se značajnije razlikovale od prikazanih (rezultati nisu prikazani u tablici).

Tablica 2. Matrica faktorskog sklopa čestica skale seksualnog zadovoljstva u uzorcima studenata (N = 544) i odraslih iz opće populacije (N = 729)

Čestice	Studenti				Opća populacija			
	Žene (n = 337)		Muškarci (n = 170)		Žene (n = 410)		Muškarci (n = 231)	
	A ^a	B ^a	A ^a	B ^a	A ^a	B ^a	A ^a	B ^a
V1		0,56	0,60			0,44	0,61	
V2	0,82		0,80		0,83		0,77	
V3	0,78		0,83		0,72		0,77	
V4	0,88		0,85		0,88		0,78	
V5	0,83		0,86		0,85		0,80	
V9	0,59		0,54		0,61		0,69	
V10		0,53	0,50			0,50		-0,61
V11		0,64	0,52			0,71		-0,59
V12		0,89		-0,89		0,96		-0,97
V13		0,72		-0,39		0,62		-0,41
V14		0,83		-0,66		0,85		-0,77
V15		0,74		-0,76		0,78		-0,85
V16		0,90		-0,96		0,98		-0,95
V17		0,59		-0,82		0,71		-0,77
V18		0,92		-0,92		0,97		-0,91
V19		0,69	0,49		0,40	0,50	0,48	
V20		0,70	0,49			0,46	0,52	
V22	0,46			-0,66		0,57		-0,56
V23	0,43			-0,68		0,58		-0,52
V24	0,81		0,88		0,82		0,72	
V25	0,53		0,55		0,48		0,42	
V26		0,45	0,46		0,53		0,53	
V27	0,54		0,71		0,77		0,80	
V28	0,58		0,68		0,70		0,79	
V29		0,40	0,76			0,45	0,50	
V30		0,58		-0,55		0,73		-0,66
V31		0,58		-0,60		0,54		-0,50
V32	0,71		0,66		0,62		0,61	
V33	0,42		0,59		0,56		0,65	
V34	0,61		0,75		0,72		0,64	
r ^b		0,60		-0,66		0,62		-0,55

^aFaktorska opterećenja < 0,4 nisu prikazana; ^bKorelacija među faktorima; A= Faktor usmjerenosti na sebe; B = Faktor usmjerenosti na partnera/-icu i aktivnosti

Pregledom saturacija pojedinačnih varijabli utvrđenih u analizama na različito formiranim uzorcima, uključujući i one koji ovdje nisu tablično prikazani (npr. za subuzorak ne-heteroseksualnih muškaraca), u opaženoj je strukturi bilo moguće razdvojiti faktor primarno definiran česticama povezanim s osobnim doživljajem i erotskim senzacijama od faktora određenog skupom čestica čiji se sadržaj odnosi na erotske reakcije i aktivnost partnera/-ice te učestalost i raznolikost seksualnih aktivnosti. Kao što je vidljivo iz tablice 2, korelacije među dobivenim faktorima varirale su po pojedinim uzorcima od 0,55 do 0,66, što upućuje na donekle zajedničko porijeklo dobivenih dimenzija zadovoljstva. (Napomena: korelacije negativnog predznaka opažene u nekim subuzorcima očigledna su posljedica inverzije jednog od ekstrahiranih faktora, što se ni na koji način ne odražava na interpretacije ishoda provedenih analiza.)

Odabir čestica za konačnu formu skale izveden je vodeći računa o uobičajenim kriterijima jednostavne strukture, procijenjenim komunalitetima varijabli, visini interkorelacija kao i stupnju sadržajnog preklapanja među česticama. Nastojeći respektirati istodobno statistička i sadržajna svojstva analiziranih varijabli, od početnog skupa čestica zadržano je po deset tvrdnji koje su prema navedenim kriterijima ocijenjene najboljim reprezentantima dvaju faktora. U skladu s prepoznatim značenjem dobivenih faktora, na temelju odabranih čestica formirane su dvije subskale seksualnog zadovoljstva nazvane: *Subskala usmjerenosti na sebe* i *Subskala usmjerenosti na partnera/-icu i aktivnosti* (usp. Dodatak). Korelacija među subskalama varirala je po pojedinim uzorcima u rasponu od 0,64 do 0,72. Prva od njih opisuje seksualno zadovoljstvo generirano osobnim doživljajima i osjetima, a druga ponašanjem i seksualnim reakcijama partnera/-ice te učestalosti i raznolikosti seksualnih aktivnosti.

U nastavku prikaza opisana su glavna statistička obilježja distribucija tako formiranih ukupnih skalnih i subskalnih vrijednosti, kojima su pridruženi i sumarni rezultati dobiveni za skraćenu verziju skale. Ova *kratka verzija skale* nastala je odabirom 12 čestica (usp. Dodatak) koje, na temelju nezavisnih procjena svakog od autora rada, sadržajno pokrivaju pet početno razrađenih aspekata ili apriornih dimenzija seksualnog zadovoljstva, uz zastupljenost pretpostavljenih dimenzija proporcionalnu broju čestica kojima su opisane u subskalama odnosno cjelovitoj formi skale seksualnog zadovoljstva ($k = 20$). Faktorizacijom odabranih 12 čestica ekstrahirane su dvije komponente s karakterističnim korijenom većim od jedinice ($\lambda = 6,19$ i $1,18$). Imajući u vidu da je svojstvena vrijednost druge komponente bila neznatno veće jedinice, zadržano je jednofaktorsko rješenje, uz visoke saturacije na svih 12 čestica.

Deskriptivno-statistički pokazatelji distribucija skalnih rezultata

Tablice 3. i 4. sadrže sumarne deskriptivno-statističke vrijednosti za kvantitativno vrednovanje ukupnih skalnih rezultata, kao i rezultata po subskalama NSSZ, dobivenih na različito formiranim uzorcima studenata i odraslih sudionika ispitanih u *online*-proceduri.

Tablica 3. Osnovni deskriptivno-statistički pokazatelji distribucija skalnih i subskalnih rezultata u uzorku studenata ($N_{\text{stud}}=544$) i odraslih ($N_{\text{odr}}=729$)

	M_{stud}	SD_{stud}	M_{odr}	SD_{odr}	TR ^a	Indeks asimetrije (studenti/odrasli)	z^b (studenti/odrasli)	t (df)
Usmjerenost na sebe	39,97	7,61	39,71	7,34	40	-1,10 / -1,13	2,30 / 2,72	0,59 (1222)
Usmjerenost na partnera/-icu i aktivnosti	40,17	7,67	38,97	8,62	40	-1,19 / -1,13	2,30 / 3,35	2,57* (1189,26)
Cjelovita skala	80,21	13,97	78,90	14,40	80	-1,20 / -1,08	1,99 / 2,66	1,58 (1187)
Kratka verzija skale	47,99	8,45	46,98	8,53	48	-1,14 / -1,06	2,25 / 2,77	2,08* (1218)

^aTR – ukupni opaženi raspon rezultata u oba uzorka; ^bKolmogorov-Smirnovljev z; sve z-vrijednosti značajne su uz $p < 0,001$; * $p < 0,05$

Tablica 4. Prosječne vrijednosti (M), raspršenja (SD) i testovi značajnosti spolnih razlika u seksualnom zadovoljstvu u tri online uzorka

	Subskala usmjerenosti na sebe ($k = 10$)			Subskala usmjerenost na partnera/-icu i aktivnosti ($k = 10$)			Cjelovita skala ($k = 20$)			Kratka verzija skale ($k = 12$)		
	M	SD	t (df)	M	SD	t (df)	M	SD	t (df)	M	SD	t (df)
Uzorak studenata žene ($n = 359$)	39,28	7,87	-3,06*	41,16	7,28	4,28**	80,57	13,88	0,84	48,17	8,41	0,69
muškarci ($n = 185$)	41,32	6,90	(398,90)	38,17	8,05	(525)	79,48	14,16	(521)	47,64	8,54	(527)
Uzorak odraslih žene ($n = 471$)	39,02	8,66	-3,63**	39,87	8,66	3,76**	79,14	14,98	0,61	46,91	8,89	-0,27
muškarci ($n = 258$)	41,02	6,46	(570,71)	37,32	8,31	(693)	78,45	13,28	(529,13)	47,09	7,84	(552,21)
Uzorak ne-heteroseksualnih osoba	39,75	8,63	1,62	39,47	8,93	3,33*	79,29	16,20	2,77*	47,43	9,76	2,74*
žene ($n = 102$)	38,08	8,61	(338)	35,77	9,41	(335)	73,67	16,99	(324)	44,13	10,09	(333)
muškarci ($n = 258$)												

* $p < 0,01$; ** $p < 0,001$

Iz podataka u Tablici 3 vidljivo je da skalne i subskalne vrijednosti u većini ispitanih subuzoraka pokrivaju ukupni teorijski raspon rezultata, što za cijelu skalu iznosi od 20 do 100, za subskale od 10 do 50, a za kratku formu 12-60. Usporedbom aritmetičkih sredina i raspršenja rezultata uočljivo je također da su empirijske distribucije u svim formama skale izrazito negativno asimetrične s jasnom koncentracijom individualnih rezultata u zoni visokih vrijednosti. Na to upućuju i dobiveni indeksi asimetrije koji za pojedine forme skale iznose oko -1 u većini ispitanih uzoraka, te dobivene visoko statistički značajne vrijednosti Kolmogorov-Smirnovljeva testa koje u većini slučajeva premašuju vrijednost 2.

Nadalje, prikazani prosječni rezultati govore o visokopodudarnim razinama seksualnog zadovoljstva po pojedinim uzorcima, osobito kada se radi o ukupnim skalnim rezultatima i onima na kratkoj verziji skale (Tablica 4). Na razini subskalnih rezultata moguće je uočiti određene statistički značajne spolne razlike u svim ispitanim uzorcima. Muškarci u uzorcima studenata i odraslih postižu nešto više prosječne rezultate na subskali usmjerenosti na sebe, a žene na subskali usmjerenosti na partnera/-icu i seksualne aktivnosti. Spolne razlike vidljive su i na razini usporedbi dobivenih prosječnih rezultata ovisno o seksualnoj orijentaciji sudionika. Kao što je vidljivo iz navedenih deskriptivnih pokazatelja, rezultati upućuju na zanemarive razlike među ženama te na sustavne razlike među muškarcima. Heteroseksualni muškarci pokazuju značajno višu razinu seksualnog zadovoljstva od neheteroseksualnih muškaraca promatrano na razini ukupnih skalnih kao i rezultata na obje subskale.

Pouzdanost i stabilnost skalnih rezultata

Mjere pouzdanosti tipa unutrašnje konzistencije izvedene su za ukupne skalne i subskalne rezultate prikupljene na istim *online*-ispitanim uzorcima sudionika. Cronbachovi alfa koeficijenti izračunati na svakom od ispitanih uzoraka i subuzoraka iznad su vrijednosti 0,90, što vrijedi za obje verzije ukupnih skalnih rezultata, kao i za rezultate po subskalama. Vrijednosti dobivenih koeficijenata očekivano su nešto više za rezultate na cijeloj skali ($k = 20$; $\alpha = 0,94 - 0,95$ po pojedinim uzorcima) u odnosu na subskalne rezultate ($k = 10$; $\alpha = 0,91 - 0,94$) i rezultate na kratkoj formi skale ($k = 12$; $\alpha = 0,90 - 0,93$). Valja reći da se rezultati formirani na temelju čestica koje čine svaku od četiri verzije skale mogu ocijeniti visokopouzdanim mjerama. Činjenica da su nešto više vrijednosti α -koeficijenata dobivene za ukupne skalne rezultate čini se posljedicom akumulacije većeg broja čestica. Ovakav sud potvrđuju i podaci o interkorelacijama čestica pojedinih formi skale koji govore o razumljivo višoj homogenosti svake od subskala u odnosu na ukupnu formu i kratku verziju skale. Premda je na osnovi različitih statističkih parametara jasno da se u svim slučajevima radi o prilično homogenim mjerama, prosječne interkorelacije među česticama pokazuju nešto više vrijednosti kada se radi o subskalama (pro-

Tablica 5. Osnovni statistički pokazatelji (M, SD), test značajnosti razlike u rezultatima u dvije točke mjerenja, koeficijenti pouzdanosti (Cronbachov α) i koeficijenti stabilnosti (r) rezultata na Novoj skali seksualnog zadovoljstva (NSSZ) u jednomjesečnom razdoblju

	1. točka mjerenja		2. točka mjerenja		t (df)	Studentice (N=116)		Studenti (N=103)		Ukupno (N=219)	
	M	SD	M	SD		r	α^a	r	α^a	r	α^a
Usmjerenost na sebe	39,70	7,40	40,60	7,21	-2,66* (211)	0,84	0,88	0,72	0,94	0,78	0,91
Usmjerenost na partnera/-icu i aktivnosti	40,10	7,99	39,93	8,25	0,42 (209)	0,73	0,88	0,73	0,94	0,74	0,93
Cjelovita skala	79,98	14,17	80,53	14,38	-0,79 (204)	0,81	0,93	0,74	0,97	0,76	0,95
Kratka verzija skale	48,00	8,76	48,27	8,67	-0,61 (210)	0,77	0,88	0,72	0,94	0,73	0,93

^aRezultati prvog mjerenja; svi koeficijenti stabilnosti su značajni uz $p < 0,001$; * $p < 0,01$;

sječni $r = 0,53 - 0,60$ po pojedinim uzorcima) nego za cijelu skalu ili njezinu kratku verziju ($r = 0,46 - 0,48$).

U Tablici 5. prikazani su osnovni statistički pokazatelji, Cronbachov- α koeficijenti unutrašnje konzistencije i koeficijenti stabilnosti skalnih rezultata u jednomjesečnom periodu, dobiveni u drugom studentskom uzorku ispitanom u klasičnoj situaciji testiranja (v. Metoda).

Opći deskriptivni parametri dobiveni u ovom uzorku u velikoj su mjeri sukladni prethodno opisanima za uzorke sudionika *online*-dijela istraživanja, uz isti smjer dobivenih spolnih razlika u rezultatima na dvjema subskalama, što vrijedi za obje točke mjerenja. Također, dobivene vrijednosti α -koeficijenata pouzdanosti slične su prije komentiranim za rezultate temeljene na nekoliko nezavisnih skupova podataka. Pritom su u ovom dijelu istraživanja nešto više vrijednosti koeficijenata utvrđene u subuzorku studenata ($\alpha = 0,94 - 0,97$) u usporedbi s podacima za studentice ($\alpha = 0,88 - 0,93$).

Promatrano na razini prosječnih skalnih i subskalnih rezultata, opća razina seksualnog zadovoljstva razmjerno je stabilna uz jednomjesečni interval između dva mjerenja. Ovaj zaključak osobito vrijedi za rezultate na subskali usmjerenosti na partnera/-icu i aktivnosti, kao i za rezultate na kratkoj verziji skale. Rezultati na subskali usmjerenosti na sebe pokazuju blage, ali statistički značajne promjene u smjeru viših vrijednosti, što se, međutim, ne odražava znatnije i na ukupnim skalnim rezultatima.

Koeficijenti stabilnosti u jednomjesečnom razdoblju variraju u rasponu od 0,72 do 0,84, pri čemu su općenito nešto niže vrijednosti dobivene u uzorku studenata. Iako se radi o razmjerno visokim vrijednostima koeficijenata, uzimajući u obzir visoke pouzdanosti skalnih rezultata kao i kratak vremenski interval između mjerenja, intraindividualne varijacije u ispitanim mjerama zadovoljstva nisu zanemarive.

Pokazatelji valjanosti skale

Osim empirijskih provjera dimenzionalnosti novokonstruirane skale seksualnog zadovoljstva opisanih u početnim dijelovima poglavlja o rezultatima, o valjanosti smo skalnih rezultata pokušali prosuditi i na temelju podataka o povezanosti s mjerama nekih srodnih konstrukata (Tablica 6) te na temelju usporedbi skalnih rezultata s prisutnosti teškoća u seksualnom funkcioniranju (Tablica 7). Imajući u vidu spolno/rodno specifičnu seksualnu socijalizaciju, navedene korelacijske analize provedene su odvojeno po spolu.

Kao što je vidljivo iz Tablice 6, ukupni skalni i subskalni rezultati, kao i rezultati na kratkoj verziji skale, značajno su, razmjerno visoko i u očekivanom smjeru povezane s globalnom mjerom zadovoljstva seksualnim životom, a u manjoj mjeri i s općim zadovoljstvom životom. Također, skalni rezultati su konzistentno negativno povezani s rezultatima na skalama seksualne dosade i seksualne kompulzivnosti,

Tablica 6. Matrica korelacija između Nove skale seksualnog zadovoljstva (NSSZ) i mjera povezanih konstrukata u prvom studentskom uzorku

	Subskala usmjerenosti na sebe (k = 10)		Subskala usmjerenosti na partnera/-icu i aktivnosti (k = 10)		Cjelovita skala (k = 20)		Kratka verzija skale (k = 12)	
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M
	r (N)							
Zadovoljstvo seksualnim životom	-0,68*** (353)	-0,51*** (178)	-0,66*** (353)	-0,57*** (174)	-0,72*** (349)	-0,58*** (174)	-0,72*** (353)	-0,57*** (174)
Skala seksualne dosade	-0,60*** (348)	-0,28*** (174)	-0,50*** (348)	-0,32*** (171)	-0,60*** (344)	-0,31*** (171)	-0,60*** (344)	-0,31*** (172)
Skala djelatne intimnosti	0,38*** (349)	0,48*** (176)	0,33*** (349)	0,43*** (172)	0,39*** (345)	0,49*** (172)	0,39*** (349)	0,48*** (174)
Skala komunikacije o seksualnosti s partnerom/-icom	0,22*** (353)	0,13 (178)	0,22*** (353)	0,09 (174)	0,25*** (349)	0,12 (174)	0,24*** (353)	0,13 (176)
Raspon seksualnih iskustava	0,03 (353)	0,19* (178)	-0,04 (353)	0,13 (174)	0,02 (349)	0,17* (174)	0,03 (353)	0,18* (176)
Seksualna kompulzivnost	-0,13* (345)	-0,15* (174)	-0,24*** (345)	-0,25*** (171)	-0,21** (341)	-0,21** (171)	-0,20*** (345)	-0,21** (172)
Opće zadovoljstvo životom	-0,29*** (353)	-0,26*** (178)	-0,25*** (353)	-0,26*** (174)	-0,29*** (349)	-0,27*** (174)	-0,30*** (353)	-0,27*** (174)
Trenutno u intimnoj vezi (1 = da)	0,20*** (353)	0,25** (178)	0,25*** (353)	0,22** (174)	0,23*** (349)	0,24** (174)	0,22*** (353)	0,24** (176)

*p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Tablica 7. Razlika u razinama seksualnog zadovoljstva osoba sa i bez samoiskazanih/dijagnosticiranih teškoća u seksualnom funkcioniranju

	Subskala usmjerenosti na sebe	Subskala usmjerenosti na partnera/-icu i aktivnosti	Cjelovita skala	Kratka verzija skale
	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Studenti osobe sa simptomom seksualne smetnje (n = 265) ostali (n = 279)	37,28 (7,90)	38,72 (8,07)	76,18 (14,52)	45,50 (8,81)
	42,48 (6,39)	41,56 (7,00)	84,01 (12,30)	50,30 (7,39)
	-8,30*	-4,32*	-6,64*	-6,70*
	492,56 -0,72	506,67 -0,38	496,77 -0,58	500,51 -0,59
	t-vrijednost df Cohenov D			
Uzorci odraslih (klinički i ne-klinički uzorak) klinički uzorak (n = 54) ostali (n = 729)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
	30,39 (8,87)	29,96 (8,24)	59,84 (12,95)	35,65 (8,12)
	39,71 (7,34)	38,97 (8,62)	78,90 (14,40)	46,98 (8,53)
	-7,33*	-7,74*	-8,64*	-8,74*
	55,17 -1,14	740,00 -1,07	709,00 -1,39	735,00 -1,36
	t-vrijednost df Cohenov D			

* $p < 0,001$

odnosno pozitivno povezane s mjerom intimnosti i intimnim statusom (osobe u vezi su iskazale značajno veće seksualno zadovoljstvo). Prema očekivanju, komunikacija o seksualnosti s partnerom/-icom pokazala se povezanom sa seksualnim zadovoljstvom isključivo među ženama, a raspon (raznolikost) seksualnih iskustava samo među muškarcima. Izuzetak čini subskala usmjerenosti na partnera/-icu i seksualne aktivnosti, za koju ni u muškom poduzorku nije utvrđena značajna povezanost s rasponom seksualnih iskustava.

U Tablici 7 prikazani su rezultati testiranja razlika u razinama seksualnog zadovoljstva osoba sa i bez samoiskazanih/dijagnosticiranih teškoća u seksualnom funkcioniranju. Prvi dio rezultata odnosi se na usporedbe skalnih rezultata studenata sa samoiskazanim teškoćama u funkcioniranju s rezultatima onih koji nisu iskazali takve simptome. Drugi dio sadrži usporedbe prosječnih rezultata u kliničkom (osobe s dijagnosticiranim teškoćama u seksualnom funkcioniranju) i ne-kliničkom uzorku odraslih.

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 7, osobe sa samoiskazanim i dijagnosticiranim seksualnim smetnjama pokazuju značajno niže seksualno zadovoljstvo od ostalih. Nađene su visoko statistički značajne razlike u prosječnim rezultatima na cjelovitoj i kratkoj verziji skale, ali i na objema subskalama. Većina utvrđenih razlika u razini seksualnog zadovoljstva - osobito kada je riječ o kliničkoj i ne-kliničkoj skupini odraslih - pripada kategoriji tzv. velikih razlika (Cohen, 1988) te, kao što pokazuju podaci iz tablice, na svim skalama iznose više od jedne standardne devijacije. Primjerice, preklapanje rezultata te dvije skupine odraslih na cjelovitoj NSSZ skali manje je od 40%.

RASPRAVA I ZAKLJUČCI

Osnovna svrha ovoga rada je bila prikazati postupke izrade i provjere svojstava instrumenta namijenjenog obuhvatnoj procjeni seksualnog zadovoljstva. Validacijski postupci provedeni na inicijalnom skupu čestica kojima su opisani različiti aspekti seksualnog zadovoljstva, poslužili su kao test opravdanosti predložene koncepcije o višedimenzionalnosti fenomena seksualnog zadovoljstva. Kao što pokazuju dobiveni rezultati, eksploratorne faktorsko-analitičke provjere nisu podržale pretpostavku o pet sadržajno različitih domena seksualnog zadovoljstva. Provjere provedene na većem broju nezavisnih i, s obzirom na nekoliko kriterija, različitih uzoraka sudionika, dovele su do međusobno sukladnih zaključaka. U osnovi opaženog varijabiliteta na većem broju predloženih manifestno različitih aspekata zadovoljstva, čini se da je moguće prepoznati dvije međusobno povezane komponente: prva je primarno opisana vlastitim doživljajima i senzacijama, dok je druga fokusirana na ponašanja partnera te seksualne aktivnosti (usp. Dodatak). Uzimajući u obzir utvrđene povezanosti ovih dviju dimenzija, kao i pojavnu raznovrsnost ispitanih aspekata seksualnog zadovoljstva, dobiveni rezultati sugeriraju kako opće

seksualno zadovoljstvo - premda očigledno ovisno o brojnim činiteljima - ne čini veći broj nezavisnih komponenata, već se može govoriti o jedinstvenom i razmjerno homogenom fenomenu.

Dobivena dvofaktorska struktura seksualnog zadovoljstva ne iznenađuje budući da se slično interpretirane dimenzije nerijetko navode u prilično opsežnoj empirijskoj literaturi o seksualnom zadovoljstvu. Tako su Meston i Trapnell (2005), razmatrajući prirodu seksualnog zadovoljstva žena, predložile distinkciju koja velikim dijelom nalikuje ovdje dobivenim dimenzijama. Autorice govore o osobnoj i relacijskoj komponenti seksualnog zadovoljstva te nekoliko užih faceta koje ove komponente uključuju. Također, treba reći da interpretacije faktora dobivenih u našem istraživanju djelomično odgovaraju značenju koje ove autorice pridaju predloženim komponentama. To se osobito odnosi na prvu, osobnu komponentu koja, podsjetimo, reprezentira i jedan od tri konceptijska vizira od kojih smo krenuli u ovom istraživanju.

Prikazana opća deskriptivna obilježja distribucija skalnih i subskalnih rezultata formiranih u skladu s ishodima faktorsko-analitičkih provjera, pokazuju da su sudionici ovog istraživanja u prosjeku "uglavnom zadovoljni" vlastitim seksualnom životom. Kao što je vidljivo iz opisanih rezultata, prosječno seksualno zadovoljstvo, prikažemo li ga na skali od jedan do pet, odgovara vrijednosti 4 (uglavnom zadovoljan/-na), što vrijedi za sve ispitane uzorke osim skupine s klinički dijagnosticiranim teškoćama u seksualnom funkcioniranju. Premda je opaženim distribucijama pokriven ukupni teoretski raspon skalnih rezultata, diferencijacija individualnih rezultata očigledno je znatno bolja u području niskih vrijednosti. Jasno je da u inferencijalno-statističkom pogledu takva sustavno dobivena asimetričnost distribucija po pojedinim uzorcima predstavlja nepovoljnu okolnost. Međutim, veća osjetljivost rezultata u donjem dijelu distribucije osobito je poželjna karakteristika kada je riječ o ranije spomenutom kliničkom kontekstu, to jest o mogućoj primjeni instrumenta u kliničkoj populaciji - primjerice, u kontekstu provjere učinkovitosti tretmana u domeni seksualnog zdravlja, ali i drugim područjima psihološkog i socijalnog funkcioniranja.

Pri razmatranju praktične upotrebljivosti ovog instrumenta, korisno je komentirati podatke o stabilnosti skalnih rezultata dobivene za jednomjesečno razdoblje u uzorku studenata. Kao što je prikazano u poglavlju o rezultatima, skalni i subskalni rezultati u svim ispitanim uzorcima pokazuju izrazito visoke razine unutrašnje konzistencije, dok su vrijednosti koeficijenata stabilnosti očekivano nešto niže, osobito u uzorku muškaraca. Ova je činjenica značajna u kontekstu razmatranja mogućnosti ispitivanja teorijski zanimljivih pretpostavki o stabilnosti i stupnju situacijske specifičnosti fenomena seksualnog zadovoljstva, odnosno, osjetljivosti samoiskazane razine zadovoljstva na psihološke i druge vrste kliničkih intervencija.

Nadalje, dobivene koeficijente stabilnosti, kao i razlike u razini seksualnog zadovoljstva opažene između dva mjerenja u uzorku studenata, valja komentirati uzi-

majući u obzir činjenicu da je seksualno iskustvo ove skupine sudionika u prosjeku relativno oskudno. Jedina promjena u funkciji vremena utvrđena je na subskali usmjerenosti na vlastite doživljaje i senzacije, pri čemu se u analizama učinjenima po spolu ova razlika potvrdila jedino u subuzorku studentica. S obzirom na to da žene u ispitanoj uzorku izvještavaju o manje seksualnog iskustva od muškaraca, ovaj podatak govori u prilog ideji o visokoj marginalnoj vrijednosti svake nove seksualne epizode za seksualno manje iskusne pojedince. Jednostavnije rečeno, učinak je novog seksualnog događaja na seksualno zadovoljstvo u pravilu obrnuto proporcionalan ukupnom seksualnom iskustvu osobe.

Kao što je ranije komentirano, različito formirani rezultati na skali seksualnog zadovoljstva pokazuju sustavne i teorijski smislene povezanosti s odabranim mjerama nekih srodnih konstrukata. Očekivano najviše vrijednosti koeficijenata utvrđene su dakako za povezanost s jednostavnim pokazateljem globalnog seksualnog zadovoljstva, dok su najniže, doduše statistički značajne, korelacije dobivene za raspon seksualnih iskustava i to samo u uzorku muškaraca. Valja podsjetiti kako veličine dobivenih povezanosti s nekim od ispitanih varijabli pokazuju uočljive spolne razlike, što se posebno odnosi na skalu seksualne dosade te komunikaciju o seksualnosti s partnerom/-icom.

Sukladno očekivanjima, razina seksualnog zadovoljstva sudionika s teškoćama u seksualnom funkcioniranju značajno je niža u usporedbi s ostalim sudionicima iz komparabilnih uzoraka. Te su razlike zamjetno veće kada je riječ o usporedbama među uzorcima odraslih, što je vidljivo i iz prikazanih pokazatelja veličine efekata. Takav nalaz odgovara ne samo razlikama u operacionalizaciji problema u seksualnom funkcioniranju – samoiskazane, spram klinički dijagnosticiranih teškoća – već i kliničkom opažanju, prema kojem mlade osobe mogu određena seksualna iskustva doživjeti kao disfunkcionalna, premda je, ustvari, riječ samo o nedostatku informacija ili neiskustvu, a ne poremećaju. Kada je riječ o usporedbama unutar tog studentskog uzorka, korisno je spomenuti da su nešto veće razlike između osoba sa i bez samoiskazanih teškoća uočene na subskali usmjerenosti na sebe. Ovaj je rezultat razumljiv s obzirom na to da su se pitanja odnosila na vlastite seksualne probleme. U slučaju kliničkog uzorka, sastavljenog većinom od parova odraslih sudionika, seksualni problem (ili više njih) jest – bez obzira na podrijetlo – zajednički problem, što vjerojatno objašnjava vrlo slične veličine efekata dobivenih za razliku između kliničkog i ne-kliničkog uzorka na obje subskale.

Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti da je riječ o razmjerno kratkom, ali psihometrijski gledano valjanom instrumentu, s jasnom teorijskom osnovom. Također, nedavno provedene kroskulturalne provjere dodatno potkrepljuju ovaj zaključak (Štulhofer, Buško i Brouillard, 2008). Dakako, buduća istraživanja trebaju potvrditi njegovu vrijednost u nizu potencijalnih područja primjene.

LITERATURA

- Ah Song, J., Bergen, M.B., Schumm, W.R. (1995). Sexual satisfaction among Korean American couples in the Midwestern United States. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 21, 147-158.
- Američka psihijatrijska udruga (1996). *Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje* (DSM IV). Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Arbanas, G., Knez, R., Barolin, N., Štulhofer, A. (2007). Hrvatsko društvo za seksualnu terapiju i uvjeti za stjecanje diplome seksualnog terapeuta. *Medicina*, 43, 311-312.
- Bancroft, J. (1983). *Human sexuality and its problems*. New York: Churchill Livingstone.
- Bancroft, J., Loftus, J., Long, J.S. (2003). Distress about sex: A national survey of women in heterosexual relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 32, 193-208.
- Barrientos, J.E., Paez, D. (2006). Psychosocial variables of sexual satisfaction in Chile. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 32, 351-368.
- Byers, E.S. (2005). Relationship satisfaction and sexual satisfaction: A longitudinal study of individuals in long-term relationships. *Journal of Sex Research*, 42, 113-118.
- Byers, E.S., Demmons, S. (1999). Sexual satisfaction and sexual self-disclosure within dating relationships. *Journal of Sex Research*, 36, 180-189.
- Byers, E.S., Demmons, S., Lawrance, K., (1998). Sexual satisfaction within dating relationships: A test of the interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 257-267.
- Byers, E.S., MacNeil, S. (2006). Further validation of the interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 32, 53-69.
- Carpenter, L.M., Nathanson, C.A., Kim, Y.J. (2007). Physical women, emotional men: gender and sexual satisfaction in midlife. *Archives of Sexual Behavior*, Online First /u tisku/.
- Christopher, F.S., Sprecher, S. (2000). Sexuality in marriage, dating, and other relationships: A decade review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 999-1017.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.
- Darling, C.A., Davidson, J.K., Cox, R.P. (1991). Female sexual response and the timing of partner orgasm. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 17, 3-21.
- Darling, C.A., Davidson, J.K., Jennings, D.A. (1991). The female sexual response revisited: Understanding the multi-orgasmic experience in women. *Archives of Sexual Behavior*, 20, 527-540.
- Edwards, W.M., Coleman, E. (2004). Defining sexual health: A descriptive overview. *Archives of Sexual Behavior*, 33, 189-195.
- Ellison, C.R. (2001). Intimacy-based sex therapy: Sexual choreography. U: P.J. Kleinplatz (ur.), *New directions in sex therapy: Innovations and alternatives*, 163-184. Philadelphia: Brenner-Routledge.
- Giddens, A. (1993). *Transformation of intimacy*. Stanford: Stanford University Press.
- Gossmann, I., Juliene, D., Mathieu, M., Chartrand, E. (2003). Determinants of sex initiation frequencies and sexual satisfaction in long-term couples' relationships. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 12, 169-181.

- Graziottin, A., Whipple, B., Dennerstein, L., Alexander, J.I., Banner, L., Giralaldi, A. (2006). Female sexual disorders: Future trends and conclusions. U: H. Porst, J. Buvat (ur.), *Standard practice in sexual medicine*. Oxford: Blackwell.
- Hawton, K. (1986). *Sex therapy: A practical guide*. Oxford: Oxford University Press.
- Heiman, J., LoPiccolo, J. (1988). *Becoming orgasmic: A sexual and personal growth program for women*. New York: Prentice Hall. [HR izdanje: *Kako postići orgazam i naučiti uživati u seksu*. Zagreb: Profil, 2003.]
- Henderson-King, D.H., Veroff, J. (1994). Sexual satisfaction and marital well-being in the first years of marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 509-534.
- Hudson, W.W., Harrison, D.F., Croscup, P.C. (1981). A short-form scale to measure sexual discord in dyadic relationships. *Journal of Sex Research*, 17, 157-174.
- Hurbert, D.F., Apt, C. (1994). Female sexual desire, response and behavior. *Behavior Modification*, 18, 488-504.
- Kalichman, S.C., Rompa, D. (1995). Sexual sensation seeking and sexual compulsivity scales: Reliability, validity, and predicting HIV risk behaviors. *Journal of Personality Assessment*, 65, 586-602.
- Klein, M. (2002). *Beyond orgasm*. Berkeley: Celestial Arts.
- Laumann, E.O., Gagnon, J.H., Michael, R.T., Michaels, S. (1994). *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lawrance, K., Byers, E.S. (1995). Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Personal Relationships*, 2, 267-285.
- Lewin, B., Fugl-Meyer, K., Helmius, G., Lalos, A., Mansson, S.A. (2000). *Sex in Sweden: On the Swedish sexual life*. Stockholm: National Institute of Public Health.
- Liu, C. (2003). Does quality of marital sex decline with duration? *Archives of Sexual Behavior*, 32, 55-60.
- MacNeil, S., Byers, E.S. (1997). The relationship between sexual problems, communication, and sexual satisfaction. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 6, 277-283.
- Meston, C., Trapnell, P. (2005). Development and validation of a five-factor sexual satisfaction and distress scale for women: The Sexual Satisfaction Scale for Women (SSS-W). *Journal of Sexual Medicine*, 2, 66-81.
- Miller, R.S., Lefcourt, H.M. (1982). The assessment of social intimacy. *Journal of Personality Assessment*, 46, 514-518.
- Moret, L.B., Glaser, B.A., Page, R.C., Barger, E.F. (1998). Intimacy and sexual satisfaction in unmarried couple relationships: A pilot study. *Family Journal*, 6, 33-39.
- Pedersen, W., Blekesaune, M. (2003). Sexual satisfaction in young adulthood: Cohabitation, committed dating or unattached Life? *Acta Sociologica*, 46, 179-193.
- Pinney, A.M., Gerrard, M., Denney, N.W. (1987). The Pinney Sexual Satisfaction Inventory. *Journal of Sex Research*, 23, 233-251.
- Rosen, R., Cappelleri, J., Smith, M., Lipsky, J., Pena, B. (1999). Development and evaluation of an abridged, 5-Item version of the International Index of Erectile Function as a

- diagnostic tool for erectile dysfunction. *International Journal of Impotence Research*, 11, 319-326.
- Rosen, R., Riley, A., Wagner, G., Osterloh, I., Kirkpatrick, J., Mishra, A. (1997). The International Index of Erectile Function: A multidimensional scale for assessment of erectile dysfunction. *Urology*, 49, 822-830.
- Rust, J., Golombok, S. (1986) The GRISS: A psychometric instrument for the assessment of sexual dysfunction. *Archives of Sexual Behavior*, 15, 157-165.
- Schnarch, D. (1991). *Constructing the sexual crucible: An integration of sexual and marital therapy*. New York: W.W. Norton.
- Snell, W.E., Fisher, T.D., Walters, A.S. (1993). The multidimensional sexuality questionnaire: An objective self-reported measure of psychological tendencies associated with human sexuality. *Annals of Sex Research*, 6, 27-55.
- Sprecher, S. (1998). Social exchange theories and sexuality. *Journal of Sex Research*, 35, 32-43.
- Štulhofer, A. (2000). The rise of essentialism and the medicalization of sexuality. *Acta medica Croatica*, 53, 141-149.
- Štulhofer, A., Buško, V., Brouillard, P. (2008). Development and bi-cultural validation of the New Sexual Satisfaction Scale. *Neobjavljeni rukopis*.
- Štulhofer, A., Gregurović, M., Štulhofer, D. (2003). Seksualno zdravlje, zadovoljstvo i seksualna orijentacija žena. *Društvena istraživanja*, 12, 635-659.
- Štulhofer, A., Landripet, I., Momčilović, A., Matko, V., Kladarić, P.G., Buško, V. (2007). Pornography and sexual satisfaction in young women and men. U: S.V. Knudsen, L. Lofgren-Martenson, S.A. Mansson (ur.), *Youth, gender and pornography*, 66-84. Copenhagen: Danish University Press.
- Štulhofer, A., Zelenbrz, J., Landripet, I., Kuti, S., Gregurović, M., Tiljak, H. (2004). Spol, starenje i seksualnost: struktura i dinamika seksualnoga zadovoljstva u heteroseksualnom uzorku urbanih žena i muškaraca. *Društvena istraživanja*, 13, 1011-1029.
- Taylor, J.F., Rosen, R.C., Leiblum, S.R. (1994). Self-report assessment of female sexual function. *Archives of Sexual Behavior*, 23, 627-643.
- Watt, J.D., Ewing, J.E. (1996). Toward the development and validation of a measure of sexual boredom. *Journal of Sex Research*, 33, 57-66.
- Wiederman, M.W. (1999). Volunteer bias in sexuality research using college student participants. *Journal of Sex Research*, 36, 59-66.
- Young, M., Denny, G., Young, T., Luquis, R. (2000). Sexual satisfaction among married women. *American Journal of Health Studies*, 16, 73-84.
- Young, M., Luquis, R. (1998). Correlates of sexual satisfaction in marriage. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 7, 115-127.
- Zilbergeld, B. (1992). *The new male sexuality* (Revised edition). New York: Bantam Books.

AN EVALUATION OF A NEW INSTRUMENT FOR THE ASSESSMENT OF SEXUAL SATISFACTION

Summary

The paper describes the development and evaluation of psychometric characteristics for the New Scale of Sexual Satisfaction (NSSZ). A review of existing sexual satisfaction measures revealed the need for a new instrument which would not be limited by gender, sexual orientation or the current intimate status of the individual. The New Sexual Satisfaction Scale is based on the importance of sexual activities, sexual exchanges, sexual feelings, sexual focus and emotional closeness. The construction and initial evaluation of the scale was conducted on six independent samples, two of which were students, the remaining including members of the general population. Principal component analysis revealed the existence of two mutually related dimensions of sexual satisfaction: the selfcentred factor and the partner sexual activity centered factor. The analysis of internal consistency of the two formed subscales consisting of ten items each, as well as the entire 20 item scale, revealed a high reliability of results independent of the type of sample, age, gender and sexual orientation. The paper includes data on the stability of scale scores and the relationship with measures of similar constructs. A short form of the scale is also suggested (12 items) which specifically covers all five theoretical dimensions. The reliability and validity indices of the short form are comparable to those of the full version.

Key words: sexual satisfaction, sexual orientation, gender

Primljeno: 14. 10. 2008.

Dodatak

Sadržaj i korigirani koeficijenti diskriminativne valjanosti čestica koje čine konačnu formu Nove skale seksualnog zadovoljstva (NSSZ)

Razmišljajući o svom seksualnom životu u posljednjih šest mjeseci, ocijenite koliko ste zadovoljni: ^a	Subskala usmjerenosti na osobne doživljaje	Subskala usmjerenosti na partnera/-icu i seksualne aktivnosti	Kratka verzija skale
V2 Intenzitetom vlastitog seksualnog uzbuđenja	0,76		
V3 Kvalitetom svojih orgazama	0,68		0,57
V4 Svojim prepuštanjem seksualnom užitku	0,77		0,65
V5 Svojom usredotočenosti tijekom seksa	0,73		
V9 Načinom na koji seksualno reagiram na partnera/-icu ("kemija")	0,68		0,66
V24 Funkcioniranjem svoga tijela u seksu	0,66		0,59
V27 Svojim emocionalnim otvaranjem u seksu	0,72		
V28 Svojim raspoloženjem nakon seksa	0,71		0,67
V32 Učestalosti svojih orgazama	0,66		
V33 Užikom koji pružam partneru/-ici	0,64		0,68
V10 Omjerom između onoga što pružam i dobivam u seksu		0,72	0,73
V11 Partnerovim/-ičnim emocionalnim otvaranjem u seksu		0,72	0,67
V12 Partnerovim/-ičnim iniciranjem seksa		0,79	
V13 Partnerovim/-ičnim pozivanjem orgazma		0,63	0,58
V14 Partnerovim/-ičnim predavanjem i prepuštanjem seksu		0,80	
V15 Partnerovom/-ičnom brigom za moje seksualne potrebe		0,82	
V17 Partnerovom/-ičnom seksualnom kreativnošću		0,79	0,72
V18 Partnerovom/-ičnom spremnosti na seks		0,81	
V22 Raznolikošću seksualnih aktivnosti		0,71	0,74
V30 Učestalosti seksualnih aktivnosti		0,67	0,59

^a Za odgovore se koristi sljedeća skala: 1 = nimalo zadovoljan/-na, 2 = malo zadovoljan/-na, 3 = osrednje zadovoljan/-na, 4 = uglavnom zadovoljan/-na, 5 = potpuno zadovoljan/-na. Koeficijenti su izračunati na uzorku odraslih.